

Magyarország az I. világháborúban.

Forradalmak Magyarországon az I. világháború után

1. Magyarország az I. világháborúban:

A kialakult helyzetben kezdődött meg a háborús készülődés, melynek során 1912-13-ban elfogadták a „Kivételes Törvények”-et.

1914-ben a sarajevói merénylet után Magyarország várakozó álláspontot képviselt a háború megindításának kérdésében, de a német – osztrák katonai biztosíték hatására hajlandó volt a hadüzenet aláírására Tisza István miniszterelnök.

1.2 Magyarország az I. világháborúban:

1914 ősztől frontvonalak alakultak ki háború Magyarország határainál:

Keleti front:

- Az orosz hadsereg Galícia elfoglalása után betört Észak - Kelet Magyarországra a Vereckei-hágón keresztül, és csak 1915 májusában a gorlicei áttörés hatására sikerült visszaszorítani őket.

Balkáni front:

- 1914-ben az OMM csapatai két sikertelen támadást intéztek Szerbia ellen, és csak 1915 végén Bulgária hadba lépése után sikerült legyőzni.

Alpesi front:

- 1915-ben, Olaszország hadba lépett az antant oldalán, ezért a keleti fronton győztes katonákat áthelyezték az alpesi frontra a Doberdó – Isonzó térségébe. 1917 októberében a caporettói áttörés révén új frontvonal alakult ki a Piave folyó térségében.

1916 novemberében meghalt I. Ferenc József király. Utóda **IV. Károly** különbéke kötésére tett sikertelen kísérlete után, **a Monarchia föderaliztikus átszervezését tervezte** (közös államszövetség, népek önállóságának megadása, közös uralkodó és hadsereg, stb). **Ezért 1918 októberében manifesztumban szólította fel a Monarchia népeit nemzeti tanácsok alapítására.**

De: A kialakult helyzetben (1918 őszen az antant minden fronton sikeresen támad) a nemzetiségek a Monarchiától való teljes elszakadást tekintették célnak, ezért **a megalakuló nemzeti tanácsok, kimondták elszakadásukat.**

A vereségek hatására **1918. november 3-án az OMM vezérkara letette a fegyvert Pádovában.**

2. Forradalmak Magyarországon az I. világháború után:

2.1 Az Őszirózsás Forradalom:

1918 őszén Magyarországon alapvető politikai változások történtek:

- a nép a háborút kirobbantó politikai elit lecserélését követelte
- a nemzetiségek megfogalmazták elszakadási törekvéseiket
- 1918. október 16-án IV. Károly császár manifesztuma (kiáltvány), szövetséges állam létrehozását tartalmazta.

1918. október 23-án megalakult a Magyar Nemzeti Tanács. Alapítói: a Károlyi-féle Függetlenségi Párt

Elnökévé Károlyi Mihályt választották. A tanács 12 pontos kiáltványt tett közzé:

Események:

- 1918. október 31-én a főváros lakossága követelte Károlyi kinevezését miniszterelnöknek. A tüntetők elfoglalták Budapest középületeit, a frontról hazatérő katonák letépték sisakjukról a K. und K. (császári és magyar hadsereg) címet és Őszirózsát tűztek a helyébe, ezért hívjuk „Őszirózsás forradalomnak”, ami vér nélkül ment végbe.
- IV. Károly november 13-án lemondott az államügyek intézéséről.
- November 16-án a Nemzeti Tanács kihirdette a köztársaságot, majd Károlyi Mihályt köztársasági elnökké választották.

A kormány intézkedései:

- **földtörvény:** az 500 holdon felüli világi és 200 holdon felüli egyházi birtokok kisajátítása (5-20 holdas parasztbirtokok)
- **új választójogi törvény:** minden 21 éven felüli férfi és az írni-olvasni tudó 24 éven felüli nőnek szavazati jog.

DE: a kormányt jobb és baloldali támadások érték:

- **Szélsőjobboldali csoportok alakultak: MOVE** (vezetője Gömbös Gyula), **ÉME**. Jobboldali kormányzatot akartak, és követelték a történelmi határok fegyveres védelmét.
- A kormány **baloldali ellenzékét** 1918 novemberében alakított **Kommunisták Magyarországi Pártját (KMP)** jelentette. A párt **vezére Kun Béla volt**. Programja megegyezett az orosz bolsevikokéval.
- **1919. március 20-án Vix francia alezredes átadta a kormánynak a párizsi békekonferencia döntését (Vix-jegyzék:** a román csapatok a Debrecen – Szeged – Nagyvárad – Arad vonalig nyomulhattak előre).

Ezzel **Károlyi pacifista politikája** (amit az antant hatalmak megnyerése érdekében folytatott) **csődbe jutott**. Károlyi a jegyzéket visszautasította. Nemzeti ellenállást kívánt hirdetni, **ezért szociáldemokratákból álló kormányt nevezett ki**.

2.2 A Magyarországi Tanácsköztársaság:

Az 1919. március 21-én hatalomra jutott új rendszer minden téren gyors átalakulást teremtett:

- **A két munkáspárt Magyarországi Szocialista Párt néven egyesült. A tényleges irányítást a Forradalmi Kormányzótanács végezte. Tagjait népbiztosoknak nevezték.**

- A falvakban és a városokban helyi **tanácsok vették át az irányítást.**

- **A rendőrséget és a csendőrséget a Vörös Őrség váltotta fel.**

- A kormányzótanács legfontosabb feladatának a magántulajdon felszámolását tekintette (szovjet mintára), ezért **elrendelték a húsznál több munkást foglalkoztató üzemek, gyárak, vállalatok kártalanítás nélküli köztulajdonba vételét.** Államosították a pénzintézeteket és a lakóházakat is.

- Megváltás nélkül **köztulajdonba vették a közép - és nagybirtokokat.** A földeket és azok felszereléseit azonban nem osztották szét a parasztok között, a birtokokon szövetkezeteket és állami gazdaságokat hoztak létre.

- **Szociális intézkedések:** 8 órás munkaidő, munkanélküli segély, minimálbér, lakbérek csökkentése, 8 osztályos kötelező oktatás, a munkásgyerekek életükben először nyaralhattak a Balatonnál.

Az intézkedések ellenére az infláció megállíthatatlan volt, és az alapvető létszükségleti cikkek is hiányoztak.

A Tanácsköztársaság társadalmi bázisát az ipari munkások és a bányászok alkották. Ebből következett, hogy a forradalom erősségei mindvégig Budapest, a nagyvárosok és a megmaradt bányavidékek voltak, miközben a vidék a szerveződő ellenforradalom háttérjének számított. **Ellenforradalmi szervezkedések kezdődtek,** amelyek legfőbb feladatának a Tanácsköztársaság megdöntését tartotta. Szegeden ellenforradalmi kormány alakult Horthy Miklós vezetésével.

A Tanácsköztársaság győzelme megrémítette a Párizsban üléselő békekonferencia résztvevőit (rettegtek, hogy a kommunizmus világméretűvé válik), ezért **több irányból indítottak támadást Magyarország ellen** (a román hadsereg a Tisza vonaláig tört előre, a cseh-szlovák alakulatok átlépték a demarkációs vonalat, délről a francia és szerb haderő lendült támadásba. **A Forradalmi Kormányzótanács fegyverbe szólította a lakosságot, és a Vörös Hadsereg létszáma május végére elérte a 200 ezer főt.** Hadsereg egyszerre nem tudott három fronton támadni, ezért **május végén az északi fronton lendült offenzívába.** Az **északi hadjáratban** (Stromfeld Aurél) a magyar seregek három hét alatt **visszafoglalták a Felvidék jelentős részét.**

A magyar sikerek hatására Clemenceau francia miniszterelnök román és csehszlovák viszonylatban közölte Magyarország végleges határait. **A párizsi békekonferencia résztvevői követelték a magyar csapatok visszavonását a felvidéki területekről, amelynek fejében ígéretet tettek a Tiszántúl átadására (Clemenceau-jegyzék).** Hosszas vita után **a kommunista vezetés beletörődött a visszavonulásba, ezért a Vörös Hadsereg alakulatai felbomlottak,** a román csapatok július 30-án átkeltek a Tiszán, és megnyílt előttük az út a főváros felé. A reménytelen helyzettel számot vetve **a Forradalmi Kormányzótanács augusztus 1-jén lemondott** és átadta a hatalmat egy mérsékelt szociáldemokrata kormánynak. Magyarországa szétesés küszöbén állt. Az új kormány nem rendelkezett semmilyen bázissal, a tényleges hatalom a fővárost augusztus 4-én megszálló román hadsereg, valamint a Horthy Miklós irányítása alatt álló nemzeti hadsereg kezébe került.